

**Makale Türü/Article Type:** Araştırma Makalesi/Research Article

## **Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yaşamına ve Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Araştırılması<sup>1</sup>**

*The Impact of E-Transformation Applications on the Professional Activities of Accounting Professionals: The Case of Sivas Province*

**Şeyda YERLİKAYA<sup>2</sup> Ebuzer ARSLAN<sup>3</sup>**

### **Öz**

Bu çalışma, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe meslek mensuplarının iş yaşamı ile mesleki faaliyetleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, Sivas ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarından 186 kişi çevrim içi anket formunu doldurarak araştırmaya katılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistikler, keşfedici faktör analizi, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular, e-Defter, e-Fatura ve e-Arşiv uygulamalarının yaygın olarak kullanıldığını; e-İrsaliye ve e-Mutabakat kullanımının ise sınırlı olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, e-dönüşümün verimlilik, şeffaflık ve mesleki gelişime katkı sağladığını belirtmekle birlikte; eğitim yetersizliği, kullanım kolaylığı ve güvenlik konularında sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Çalışmada, e-dönüşüm uygulamalarına ilişkin 27 maddelik ifade setinin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla keşfedici faktör analizi uygulanmış ve analiz sonucunda ölçeğin üç boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir: “Verimlilik ve Profesyonelleşme”, “Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı” ve “Destek ve Maliyet Algısı”. Demografik analizler, özellikle genç ve orta deneyimli meslek mensuplarının e-dönüşümüne daha olumlu yaklaştığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe mesleğine önemli katkılar sunduğu, ancak eğitim, mevzuat istikrarı ve maliyet destekleri konularında iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** e-Dönüşüm, Maliye Bakanlığı, Muhasebe Meslek Mensupları, Verimlilik, Mesleki Gelişim

### **Abstract**

This study aims to examine the effects of e-transformation applications on the working life and professional activities of accounting professionals. In this context, 186 accounting professionals operating in the province of Sivas participated in the research by completing an online questionnaire. The data obtained from the participants were analyzed using descriptive statistics, exploratory factor

<sup>1</sup>Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Ebuzer ARSLAN danışmanlığında Şeyda YERLİKAYA tarafından hazırlanan ‘Maliye Bakanlığı e-Dönüşüm Uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yaşamına ve Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Araştırılması’ başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

<sup>2</sup>**Sorumlu Yazar:** Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe, Finans ve Bankacılık Bölümü, seydayerlikaya95@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-4433-9930>

<sup>3</sup>Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Programı, ebuzerarслан@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6154-6216>

**Bu Yayına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as:**

Yerlikaya, Ş. & Arslan, E. (2025). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Uygulamalarının Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yaşamına ve Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Araştırılması. *Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 109-130.

analysis, independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and correlation analysis. The findings reveal that e-Ledger, e-Invoice, and e-Archive are the most widely used applications, while the adoption of e-Dispatch and e-Reconciliation remains limited. Participants indicated that e-transformation contributes to efficiency, transparency, and professional development, although challenges were identified regarding training, usability, and data security. In the study, exploratory factor analysis was applied to test the construct validity of a 27-item statement set related to e-transformation applications, and the analysis determined that the scale had a three-dimensional structure: "Efficiency and Professionalization", "Professional Adaptation and Development Need", and "Support and Cost Perception". Demographic analyses showed that younger and mid-career professionals display more positive attitudes towards e-transformation. Overall, the study concludes that while e-transformation offers significant benefits to the accounting profession, improvements are needed in training opportunities, regulatory stability, and cost-support mechanisms.

**Keywords:** e-Transformation, Ministry of Finance, Accounting Professionals, Efficiency, Professional Development

## 1. Giriş

Dijitalleşmenin yaygınlaşması, hayatın hemen her alanında etkisini göstermekte ve geleneksel iş yapma biçimlerini köklü bir şekilde değiştirmektedir. Teknolojinin daha yoğun kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, Endüstri 4.0, yapay zekâ ve makine öğrenmesi gibi kavramlar da gündeme gelmiş ve bu dönüşüm kaçınılmaz olmuştur. Günümüzde birçok iş, insan gücünden ziyade makineler tarafından daha düşük maliyet ve daha az hata payı ile gerçekleştirilmektedir. Bu değişimden tüm sektörler gibi muhasebe alanı da etkilenmiş, elektronik belge sistemleri, dijital faturalama ve çevrimiçi vergi uygulamaları ile muhasebe sektörü de dijital dönüşüme ayak uydurmuştur (Gacar, 2019: 389).

Türkiye’de dijitalleşme sürecinin başlangıcı e-devlet projesi ile oluşmuştur. Bu kapsamda geliştirilen ilk önemli uygulamalardan biri, 1998 yılında Maliye Bakanlığı’na bağlı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hayata geçirilen Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP)’tur. VEDOP, vergi dairelerinde tüm işlemlerin bilgisayar ortamına aktarılmasıyla iş yükünü azaltmayı, çalışanların verimliliğini ve motivasyonunu artırmayı, ayrıca güvenilir bir karar destek sistemi oluşturmayı hedeflemiştir (Kibar Bilginli, 2011: 174-175). Proje kapsamında geliştirilen e-fatura, e-defter, e-beyanname, e-arşiv ve e-tebligat uygulamaları ile muhasebe süreçlerinde dijital dönüşüm başlamıştır.

Muhasebe belgelerinin elektronik ortamda tutulması; hızlı erişim, şeffaflık, güvenlik ve süreklilik gibi avantajlar sağlamıştır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde kayıtların anlık düzenlenmesi mümkün olmuş ve güvenilirlik artmıştır. E-fatura ile başlayan süreç, e-defter ve e-arşiv uygulamalarıyla genişlemiş, başlangıçta belli kriterlere bağlı olarak zorunlu tutulan bu uygulamaların kapsamı zamanla genişletilmiştir. Vergi denetimlerini kolaylaştırmak, vergi kaçakçılığını önlemek, bilgiye hızlı ulaşımı sağlamak ve maliyetleri düşürmek amacıyla bu dijital araçların kullanımı giderek yaygınlaştırılmıştır.

Bu çalışma, Sivas ilinde faaliyet gösteren ve Sivas Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensuplarının, Maliye Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan e-dönüşüm sistemlerinin iş yaşamları ve mesleki faaliyetleri üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, e-dönüşümün muhasebe mesleğine

yansımalarının anlaşılabilmesi için konuyla ilgili mevcut literatürün incelenmesi önem taşımaktadır. Literatürde, e-dönüşüm uygulamalarının mesleki süreçleri, iş yükünü, verimliliği ve meslek mensuplarının rol ve sorumluluklarını nasıl etkilediğine ilişkin çeşitli bulgular yer almaktadır. Aşağıda, bu alanda yapılmış çalışmaların temel sonuçları özetlenerek araştırmanın kuramsal çerçevesi ortaya konulmuştur.

Noronda ve Kulkarni (2012), gerçekleştirdikleri araştırmayla Hindistan'daki muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe konusundaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu doğrultuda 40 yeminli muhasebeciye yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, e-muhasebenin muhasebe profesyonellerine yeni fırsatlar sunduğu; ancak bilgi eksiklikleri ve işletmelerin benimseme konusundaki yetersizlikleri nedeniyle sürecin zorluklarla ilerlediği, bu nedenle standartların geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Garip ve Karasioğlu (2019), yürüttükleri çalışmayla muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmeyi ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda Karaman Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı 138 meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, e-dönüşüm sürecinde meslek mensuplarının en önemli sorunun nitelikli eleman eksikliği olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.

Kulak (2019), gerçekleştirdiği araştırmalarıyla Malatya'daki muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda literatürden yararlanılarak geliştirilen ve 29 sorudan oluşan anket, 104 muhasebe meslek mensubuna yüz yüze uygulanmıştır. Araştırma sonucunda muhasebe meslek mensupları ile e-dönüşüm süreci arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Öztürk ve Çarıkçı (2019), yaptıkları çalışmayla muhasebe eğitimi alan öğrencilerin e-muhasebe konusundaki yeterliliklerini belirlemeyi ve e-muhasebenin geleceğini araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla farklı üniversite ve meslek liselerinde öğrenim gören toplam 1.133 öğrenciye anket uygulanmış, veriler SPSS ve AMOS programlarıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, e-muhasebe eğitime yönelik üç boyutlu bir yaklaşım geliştirilmiş ve öğrencilerin bilgilendirilmesinin gelecekte e-muhasebe algılarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Çıtak ve Baskan (2020), yürüttükleri çalışmayla muhasebe meslek mensuplarının elektronik gelişmelerin meslek etiği üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda Kırıkkale'de faaliyet gösteren 51 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, e-dönüşüm uygulamalarının meslek etiğini ve mesleki özeni etkilediği; çalışanların altyapı ve eğitim eksikliklerinin etik davranış üzerinde belirleyici olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gönen ve Solak (2017), gerçekleştirdikleri araştırmayla meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde iş yükü ve maliyetlere ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla İzmir'de faaliyet gösteren işletmelere anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, e-dönüşüm sürecinde sistem kaynaklı hataların mevcut olduğu ve bu durumun meslek mensuplarına ek maliyet getirdiği; buna karşın maliye bakanlığı ile mükelleflerin işlem maliyetlerinde düşüş yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çarıkçı (2018), yürüttüğü çalışmayla Isparta ve Burdur'daki muhasebe meslek mensuplarının Defter-Beyan Sistemi'ndeki değişikliklere ilişkin görüş, endişe ve önerilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda meslek mensuplarına anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, meslek mensuplarının Maliye Bakanlığının defterlerin elektronik ortamda tutulmasına ilişkin düzenlemeleri hakkında ciddi kaygılar taşıdıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Gökçen ve Özdemir (2016), yürüttükleri çalışmayla e-fatura ve e-defter uygulamalarının muhasebe meslek mensuplarına sağladığı avantajları ve dezavantajları incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, söz konusu uygulamaların erişim kolaylığı, arşivleme ve maliyet tasarrufu gibi avantajlar sunduğu; ancak altyapı yetersizlikleri, güvenlik sorunları ve yasal zorunluluklar nedeniyle çeşitli zorluklar doğurduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gonçalves ve diğerleri (2022), yaptıkları araştırmayla dijital dönüşümün muhasebe sektöründeki işletmelerce nasıl algılandığını ve bu sürecin meslek üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, üç vaka çalışması kapsamında yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, Portekiz'deki küçük ve orta ölçekli muhasebe işletmelerinde dijital dönüşümün başlangıç aşamasında olduğu, ancak OCR, yapay zekâ, robotik süreçler ve bulut tabanlı ERP gibi teknolojilerin öne çıktığı sonucuna ulaşmışlardır.

Keglević Kozjak (2023), gerçekleştirdiği araştırmayla dijitalleşmenin muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini ve muhasebe eğitiminin teknolojik dönüşümlere uyum gerekliliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada 2013-2023 yılları arasında yayımlanmış 40 akademik ve profesyonel makale incelenmiştir. Araştırma sonucunda muhasebe mesleğinin dijital teknolojiler sayesinde veri girişinden analitik ve karar verme süreçlerine yöneldiği ve eğitimde veri analitiği, yapay zekâ ile uluslararası standartlara yönelik bilgi ve becerilerin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Da Silva ve diğerleri (2023), yürüttükleri çalışmayla yeni teknolojilerin muhasebe mesleğinin geleceğine etkilerini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda 225 Portekizli sertifikalı muhasebeciye anket uygulanmış ve nicel yöntemle veriler PLS yapısal eşitlik modeliyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, yenilikçi teknolojilerin faydalarının kullanım niyetini güçlü biçimde etkilediği; ancak siber güvenlik riskleri, yüksek maliyetler, adaptasyon zorlukları ve iş kaybı risklerinin önemli tehditler oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Grosu ve diğerleri (2023), yaptıkları araştırmayla muhasebe mesleğinin dijital dönüşüm sürecinde tehdit ve fırsat algılarını değerlendirmeyi ve adaptasyon düzeyini ölçmeyi amaçlamışlardır. UTAUT ile Teknoloji Hazırlık metodolojisinin entegre edildiği nicel bir araştırma tasarlanmış ve 358 muhasebe profesyoneli anket yoluyla veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların dijital teknolojilerin faydalarını takdir ettikleri; ancak yapay zekâ kaynaklı iş kaybı riski ve uygulama zorluklarının belirsizlik yarattığı, bu nedenle sürekli eğitimin kritik olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Awang ve diğerleri (2022), gerçekleştirdikleri çalışmayla muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin geleceğin muhasebecileri açısından sunduğu fırsat ve risklere yönelik algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda Malezya'daki altı kamu üniversitesinden 187

stajyer muhasebe öğrencisine çevrimiçi anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda dijitalleşmenin karmaşık işleri destekleme gibi fırsatlar sunduğu; ancak çalışma saatlerini artırma gibi riskler barındırdığı ve cinsiyetin bu algılar üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Literatür taraması göz önüne alındığında, bu çalışmanın özellikle muhasebe bilgi kullanıcıları ve ekonomide kritik bir rol üstlenen meslek mensupları için konuya ilişkin farkındalık oluşturmaya açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

## 2. Araştırma Yönetimi ve Analiz Sonuçları

### 2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, e-dönüşüm sürecinin muhasebe meslek mensuplarının iş yükü, verimlilik ve profesyonel gelişimleri üzerindeki etkisinin araştırılması olarak belirlenmiştir.

### 2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Sivas'ta muhasebe mesleğini icra eden meslek mensupları oluşturmaktadır. Sivas Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası'ndan alınan bilgiye göre odaya kayıtlı aktif SMMM 290; YMM 6 ve 129 pasif kayıtlı olmak üzere toplam 425 üye bilgisine ulaşılmıştır. Bu verilere dayanarak aktif üye sayısı araştırma evrenini oluşturmaktadır. Araştırma evreni üzerinden örneklem sayısı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır.

$$n = \frac{N \cdot t_{\alpha/2}^2 \cdot p \cdot q}{(N - 1) \cdot d^2 + t_{\alpha/2}^2 \cdot p \cdot q}$$

*N*: Anakütle büyüklüğü

*n*: Örneklem büyüklüğü

$t_{\alpha/2}$ : Belirli bir (anlamlılık)düzeyinde *t* değeri ( $\alpha = 0,05$  için 1,96)

*p*: Ana kütledeki incelenen olayın gözlenme oranı (gerçekleşme olasılığı)

*q*: Ana kütledeki incelenen olayın gözlenme oranı (gerçekleşmeme olasılığı:  $q = 1 - p$ )

*d*: Etki büyüklüğü  $d = 0,05$  (Cohen 1996),

$$n = \frac{290 \cdot 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(290 - 1) \cdot 0,05^2 + 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 165,50$$

Meslek mensuplarına online anket linkleri gönderilmiş ve 186 meslek mensubu geri dönüş sağlamıştır. Ulaşılan bu sayının (örneklem büyüklüğü) araştırma evrenini temsil için yeterli olduğu düşünülmektedir. Örneklem için Kasti (Güdümlü) Örneklem yöntemi seçilmiştir. Kasti Örneklem yöntemi araştırmacının araştırdığı konu ile ilgili sorulara cevap alabileceği kişilere ulaşması olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, katılımcılar tesadüf olarak seçilemeyip, araştırmanın önceden belirlenen amacına yönelik olarak belirlenmiştir (Karagöz, 2016; 294).

**2.3. Veri Toplama Aracı:** Araştırma verileri, meslek mensuplarının demografik özelliklerini içeren A bölümü (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki deneyim, çalışma şekli) 5 sorudan; e-dönüşüm uygulamaları ve Maliye Bakanlığı'nın e dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelerin yer aldığı B bölümünden oluşan anket ile veriler toplanmıştır.

#### **2.4. Kullanılan İstatistiksel Teknikler**

Elde verilerin analizinde, Jamovi (2.4.2) istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen ham verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntem ve teknikler kullanılmıştır. A bölümündeki demografik yapı ve e-dönüşüm uygulamalarına yönelik olarak hazırlanan ifadeler verilen yanıtlar tablolar halinde sunulurken frekans (f) ve yüzdeleri (%) dikkate alınmıştır. B bölümünde, literatürde yer alan e-dönüşüm ve muhasebe mesleğine yönelik çalışmalardan derlenmiş ve bu ifadelerin aynı yapıyı ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Keşfedici Faktör Analizi: birbiriyle ilişkili verileri ortak başlıklar altında toplayarak çok fazla veriyle çalışmanın yarattığı sıkıntıları ortadan kaldırmaktır. Ayrıca, maddelerin hangi boyutlar altında bütünleştiğini ortaya koymak ve ölçeğin yapısal geçerliliğini desteklemeyi amaçlamaktadır (Yaşlıoğlu, 2017;75). Yapılan analiz sonucunda ulaşılan faktörler ve “gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi test edilmiştir. Hipotezleri test etmek ve doğru testi seçmek için normallik testi ile çarpıklık ve basıklık katsayısı hesaplanmıştır. Parametrik testlerin yapılabilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin aşırı sapma göstermemesi istenmektedir. Bunun için George ve Malley (2016) çarpıklık ve basıklık katsayı değerlerini -2 ile +2 aralığında Hair, Hult Ringle ve Sarstedt (2017) ise -1 ile +1 aralığında olması durumunda verinin/değişkenin normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanabileceğini belirtmişlerdir. Sonrasında Levene's Homojenlik Testi uygulanmış ve testin sonucuna göre, hipotezlerin test edilmesinde ikili karşılaştırmalar için Bağımsız örnek t-testi, 2'den daha fazla olan karşılaştırmalar için ise tek yönlü (ANOVA) F testi tercih edilmiştir. Bağımsız Örnek t-Testi, normallik ve homojenlik varsayımının sağlandığı durumlarda iki bağımsız grubun ortalamaları arasındaki farklılığı değerlendirmek için kullanılan istatistiksel bir yöntem iken; Tek Yönlü (ANOVA) F testi ise yine normallik ve homojenlik varsayımının sağlandığı durumlarda, üç veya daha fazla bağımsız grupların ortalamaları arasındaki farklılıkları değerlendirmek için kullanılan bir istatistiksel tekniktir (Karagöz, 2016; 557). Sonrasında meslek mensuplarına ait demografik değişkenler ve e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelerle ilişkilidir hipotezi Korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Korelasyon Analizi iki değişken arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını, ilişki varsa bunun yönünü ve gücünü araştırmaya imkân tanıyan analiz yöntemidir. Korelasyon analizinde ilişki kat sayısı “r” ile ifade edilir ve (+)1 ile (-)1 arasında değerler alır. Katsayıların bu değerlere yakınlığı ilişkinin gücünü gösterir. Katsayıların başındaki (+) ya da (-) işaretleri ise ilişkinin yönünü gösterir. Eğer katsayının başında (+) varsa iki değişkenin birlikte arttığını ya da azaldığını, (-) işareti varsa bir değişken artarken diğ erinin azaldığını ifade etmektedir (Karagöz, 2016; 864).

#### **3. Bulgular**

Araştırmanın bu aşamasında, anket formunun uygulanmasıyla elde edilen veriler, analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolar halinde sunulularak yorumlanmıştır.

### 3.1. Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Meslek mensuplarının A bölümündeki sorulara verdikleri cevaplarının istatistik sonuçları Tablo 1’de verilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

**Tablo 1.** Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

| Cinsiyetiniz?   |             |           | Eğitim Durumunuz?    |             |           |
|-----------------|-------------|-----------|----------------------|-------------|-----------|
| Cinsiyet        | Frekans (f) | Yüzde (%) | Eğitim               | Frekans (f) | Yüzde (%) |
| Kadın           | 48          | 25,8      | Lisans               | 117         | 62,9      |
| Erkek           | 138         | 74,2      | Lisans Üstü          | 69          | 37,1      |
| Yaşınız?        |             |           | Mesleki Deneyiminiz? |             |           |
| Yaş             | Frekans (f) | Yüzde (%) | Deneyim Süresi       | Frekans (f) | Yüzde (%) |
| 26-35 yaş       | 36          | 19,4      | 0-5 yıl              | 24          | 12,9      |
| 36-45 yaş       | 78          | 41,9      | 6-10 yıl             | 18          | 9,7       |
| 46-55 yaş       | 54          | 29,0      | 11-20 yıl            | 60          | 32,3      |
| 56 ve üzeri yaş | 18          | 9,7       | 21 ve üzeri yıl      | 84          | 45,2      |

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların;

- %25,8’i kadın %74,2’sinin ise erkek olduğu,
- %62,9’u lisans, %37,1’i ise lisans üstü eğitime sahip olduğu,
- %12,9’u 0-5 yıl, %9,7’si 6-10 yıl, %32,3’ü 11-20 yıl ve %45,2’si ise 21 ve üzeri yıl mesleki deneyimi olduğu,
- %19,4’ü 26-35 yaş, %41,9’u 36-45 yaş, %29’u 46-55 yaş ve %9,7’si ise 56 ve üzeri yaşında olduğu tespit edilmiştir.

### 3.2. e- Dönüşüm Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında, meslek mensuplarının, hangi e-dönüşüm uygulamalarını kullandıkları, uygulamalarla ilgili memnuniyet düzeyi, uygulamaların eğitim ve seminerlerine katılım sağlayıp sağlamadıklarıyla ilgili elde edilen bulgular sırasıyla tablolaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

**Tablo 2.** e-Dönüşüm Uygulamalarına İlişkin Bulguların İstatistiki Sonuçları

| B6_e-Dönüşüm uygulamalarından hangilerini aktif olarak kullanıyorsunuz? |             |           | B8_Maliye Bakanlığı tarafından sağlanan e-Dönüşüm uygulamalarını kullanım kolaylığı açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? |             |           |
|-------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|
| Seçenekler                                                              | Frekans (f) | Yüzde (%) | Seçenekler                                                                                                                | Frekans (f) | Yüzde (%) |
| e-Defter                                                                | 186         | 100,0     | Çok Kolay                                                                                                                 | 12          | 6,5       |
| e-Fatura                                                                | 180         | 96,8      | Kolay                                                                                                                     | 12          | 6,5       |
| e-Arşiv                                                                 | 174         | 93,5      | Orta                                                                                                                      | 114         | 61,3      |

|                                                                                                 |                    |                  |                                                                                              |                    |                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------|
| e-İrsaliye                                                                                      | 111                | 59,7             | Zor                                                                                          | 36                 | 19,4             |
| e-Mutabakat                                                                                     | 41                 | 22,0             | Çok Zor                                                                                      | 12                 | 6,5              |
| B7_e-Dönüşüm uygulamalarına geçiş sürecinde yeterli bilgilendirme aldığınızı düşünüyor musunuz? |                    |                  | B10_e-Fatura ile firmanın mahrem bilgilerinin daha hızlı yayılabileceğini düşünüyor musunuz? |                    |                  |
| <b>Seçenekler</b>                                                                               | <b>Frekans (f)</b> | <b>Yüzde (%)</b> | <b>Seçenekler</b>                                                                            | <b>Frekans (f)</b> | <b>Yüzde (%)</b> |
| Evet                                                                                            | 78                 | 41,9             | Evet                                                                                         | 51                 | 27,4             |
| Hayır                                                                                           | 33                 | 17,7             | Hayır                                                                                        | 93                 | 50,0             |
| Kısmen                                                                                          | 75                 | 40,3             | Kısmen                                                                                       | 42                 | 22,6             |
| B9_e-Dönüşüm uygulamalarına ilişkin eğitim veya seminerlere katıldınız mı?                      |                    |                  |                                                                                              |                    |                  |
| <b>Seçenekler</b>                                                                               | <b>Frekans (f)</b> | <b>Yüzde (%)</b> | <b>Seçenekler</b>                                                                            | <b>Frekans (f)</b> | <b>Yüzde (%)</b> |
| Evet                                                                                            | 123                | 66,1             | Hayır                                                                                        | 63                 | 33,9             |

Tablo 2 incelendiğinde; e-dönüşüm uygulamalarının kullanımına, bilgilendirme süreçlerine ve algılanan risklere ilişkin istatistiksel sonuçları sunmaktadır. Tabloyu beş ana başlık altında inceleyebiliriz:

- **e-Dönüşüm uygulamalarına ilişkin eğitim veya seminerlere katılım:** Katılımcıların %66,1'i eğitim ve seminerlere katıldıklarını ifade ederken %33,9'u ise herhangi bir eğitim veya seminere katılım sağlamamıştır.
- **e-Dönüşüm Uygulamalarının Kullanım Sıklığı:** Katılımcıların tamamı e-Defter (%100) uygulamasını kullandığını, neredeyse tamamına yakını ise e-Fatura (%96,8) ve e-Arşiv (%93,5) uygulamasını aktif olarak kullanmakta olduklarını ifade etmişlerdir. e-İrsaliye (%59,7) ve e-Mutabakat kullanımı (%22,0) ise diğer uygulamalara göre daha düşüktür. Bu veriler, e-Defter, e-Fatura ve e-Arşivi'n e-dönüşümde en yaygın ve temel uygulamalar arasında olduğunu fakat e-İrsaliye ve e-Mutabakat gibi uygulamaların ise kullanımının daha az olduğunu göstermektedir.
- **e-Dönüşüm Sürecinde Bilgilendirme Yeterliliği:** Katılımcıların %41,9'u bilgilendirme sürecini yeterli bulurken, %17,7'si yetersiz bulmuştur. Fakat azımsanmayacak orandaki bir grup (%40,3) ise bilgilendirme sürecini kısmen yeterli bulmuştur. Bu durum, e-dönüşüm sürecinde bilgilendirme konusunda farklı görüşlerin olduğunu göstermektedir. Bilgilendirme sürecinin iyileştirilmesi, özellikle kısmen yeterli bulan ve yetersiz bulan katılımcılar için önemli olduğu ifade edilebilir.
- **Maliye Bakanlığı Tarafından Sağlanan e-Dönüşüm Uygulamalarının Kullanım Kolaylığı:** Katılımcıların büyük çoğunluğu (%61,3) uygulamaların kullanım kolaylığını "Orta" düzeyde; kullanımı "Zor" veya "Çok Zor" bulanların oranı %25,9 iken "Çok Kolay" veya "Kolay" bulanların oranı ise %13'tür. Sonuçlar incelendiğinde, uygulamaların kullanım kolaylığı konusunda genel bir memnuniyetsizlik olduğu söylenebilir. Bu durumda kullanım kolaylığının artırılması, e-dönüşümün daha yaygın ve etkin bir şekilde benimsenmesini sağlanabilir.
- **e-Fatura ile Firma Mahrem Bilgilerinin Yayılma Riski:** Katılımcıların yarısı (%50,0) e-Fatura ile firmaların mahrem bilgilerinin yayılmayacağını düşünmektedir. Fakat

yayılma riskini düşünenlerin oranı %27,4 iken, kısmen düşünenlerin oranı ise %22,6'dır. Bu sonuçlar, e-Fatura'nın potansiyel güvenlik riskleri konusunda endişelerin olduğunu göstermektedir. Güvenlik önlemlerinin artırılması ve katılımcıların bu konudaki endişelerinin giderilmesi yönünde uygulamalar ve mevzuat yenilenmelidir.

E-dönüşüm uygulamalarının kullanımı yaygın olduğunu, ancak bilgilendirme, kullanım kolaylığı ve güvenlik gibi konularda iyileştirme potansiyeli olduğunu göstermektedir. Özellikle, Maliye Bakanlığı tarafından sağlanan uygulamaların kullanım kolaylığının artırılması ve e-Fatura'nın güvenlik riskleri konusundaki endişelerin giderilmesi, e-dönüşümün başarısı için kritik öneme sahiptir.

### 3.3 Maliye Bakanlığı e-Dönüşüm Uygulamalarına Yönelik İfadelere İlişkin Bulgular

Maliye Bakanlığı'nın e-dönüşüm uygulamaları, Türkiye'nin mali sisteminde önemli bir modernizasyon sürecini temsil etmektedir. Araştırmanın bu aşamasında, literatürde yer alan e-dönüşüm ve muhasebe mesleğine yönelik çalışmalardan derlenmiş ifadeler detaylı bir şekilde incelenecektir. Meslek mensuplarına yöneltilen bu ifadelerle ilişkin bulgular analiz edilerek, hipotezler test edilmiştir.

Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik uygulanan anket formunun geçerliliğini ve güvenilirliğini tespit etmek için, iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach's Alpha kullanılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

**Tablo 3.** Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

| Ölçekler                                                   | Madde Sayısı | İç Tutarlılık Katsayısı | Güvenirlik Durumu         |
|------------------------------------------------------------|--------------|-------------------------|---------------------------|
| Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadeler | 27           | 0,950                   | Yüksek Derecede Güvenilir |

Tablo 3'te görüldüğü gibi Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı "Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadeler" için 0,950 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre söz konusu ifadelerin amaçlanan olguyu ölçek için "Yüksek derecede güvenilir" olduğu söylenebilir.

#### 3.3.1. Meslek Mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı'nın e-dönüşüm uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla, katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtları sınıflandırmak üzere beşli likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek, "Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum ve Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneklerinden oluşmakta ve meslek mensuplarının ifadelerle katılım düzeyleri sınıflama ölçeği ile belirlenmiştir. Sınıflama ölçeğinin oluşturulmasında;

Aralık Genişliği (a) = Dizi Genişliği ÷ Yapılacak Grup sayısı formülü kullanılmıştır. Buna göre oluşturulan ölçekte; nitelik düzeyi ve puan değerleri ile değer aralıkları Tablo 4'te gösterilmiştir.

$$a = 4/5$$

$\alpha = 0,80$  bulunur.

**Tablo 4.** Anket Maddelerinin Puan Aralıkları

| Nitelik Düzeyi                        | Puan Aralığı | Değer Aralıkları |
|---------------------------------------|--------------|------------------|
| <b><u>Kesinlikle Katılmıyorum</u></b> | 1            | 1,00 – 1,79      |
| <b><u>Katılmıyorum</u></b>            | 2            | 1,80 – 2,59      |
| <b>Kararsızım</b>                     | 3            | 2,60 – 3,39      |
| <b>Katılıyorum</b>                    | 4            | 3,40 – 4,19      |
| <b>Kesinlikle Katılıyorum</b>         | 5            | 4,20 – 5,00      |

Meslek mensuplarının ifadelerine verdikleri cevapların, aritmetik ortalama ( $\bar{x}$ ) ve standart sapma (ss) değerleri ve bu değerlerin karşılığı olan katılım düzeyleri, Tablo 5’te gösterilmiştir.

**Tablo 5.** Maliye Bakanlığı e-Dönüşüm Uygulamalarına Yönelik İfadelere Katılım Düzeyleri

| Maliye Bakanlığı e-Dönüşüm Uygulamalarına Yönelik İfadeler |                                                                                                                                |     |           |      |                |
|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-----------|------|----------------|
| No                                                         | İfadeler                                                                                                                       | n   | $\bar{x}$ | ss   | Katılım Düzeyi |
| C15                                                        | Teknik aksaklıklar nedeniyle süreçlerde gecikmeler yaşanmaktadır.                                                              | 186 | 3.92      | 1.38 | Katılıyorum    |
| C5                                                         | e-Dönüşüm uygulamaları (e-Fatura, e-Defter, e-Arşiv vb.) mesleki faaliyetlerin modernleşmesine katkı sağlamaktadır.            | 186 | 3.90      | 1.33 | Katılıyorum    |
| C26                                                        | Vergi denetimleri açısından e-Dönüşüm uygulamaları kolaylık sağlamaktadır.                                                     | 186 | 3.89      | 1.25 | Katılıyorum    |
| C1                                                         | e-Dönüşüm uygulamaları, muhasebe mesleğini daha dijital bir yapıya dönüştürmektedir.                                           | 186 | 3.82      | 1.31 | Katılıyorum    |
| C16                                                        | e-Dönüşüm uygulamalarını etkin kullanabilmek için mesleki eğitim ihtiyacı artmıştır.                                           | 186 | 3.77      | 1.14 | Katılıyorum    |
| C22                                                        | e-Dönüşüm uygulamaları mesleki yeterlilik gereksinimlerini artırmıştır.                                                        | 186 | 3.74      | 1.30 | Katılıyorum    |
| C24                                                        | e-Dönüşüm, mesleki bilgi ve becerilerimin sürekli güncel kalmasını gerektirmektedir.                                           | 186 | 3.73      | 1.28 | Katılıyorum    |
| C7                                                         | Bu uygulamalar muhasebe meslek mensuplarının teknolojik becerilerini geliştirmektedir.                                         | 186 | 3.69      | 1.26 | Katılıyorum    |
| C20                                                        | Gelecekte bu uygulamalar manuel muhasebe işlerinin tamamen ortadan kalkmasına yol açacaktır.                                   | 186 | 3.69      | 1.39 | Katılıyorum    |
| C2                                                         | Bu uygulamalar, vergi süreçlerinin şeffaflığını artırmaktadır.                                                                 | 186 | 3.69      | 1.22 | Katılıyorum    |
| C19                                                        | e-Dönüşüm uygulamalarının kapsamının genişletilmesi meslek açısından olumlu olacaktır.                                         | 186 | 3.63      | 1.24 | Katılıyorum    |
| C12                                                        | e-Dönüşüm uygulamalarının kullanılmasındaki teknik sorunlar iş akışını olumsuz etkilemektedir.                                 | 186 | 3.61      | 1.43 | Katılıyorum    |
| C27                                                        | Vergi mükellefleriyle ilişkilerde e-Dönüşüm uygulamaları daha profesyonel bir ortam sunmaktadır.                               | 186 | 3.60      | 1.24 | Katılıyorum    |
| C11                                                        | e-Fatura ve e-Defter uygulamaları iş takibini kolaylaştırmaktadır.                                                             | 186 | 3.58      | 1.29 | Katılıyorum    |
| C14                                                        | e-Defter düzenlemeleri, finansal raporlamayı kolaylaştırmıştır.                                                                | 186 | 3.56      | 1.38 | Katılıyorum    |
| C21                                                        | e-Dönüşüm uygulamalarının devam etmesi, muhasebe meslek mensuplarının daha stratejik roller üstlenmesine olanak sağlayacaktır. | 186 | 3.55      | 1.39 | Katılıyorum    |

|                 |                                                                                                     |     |             |             |                    |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------------|-------------|--------------------|
| C8              | e-Dönüşüm uygulamalarının zorunlu hale gelmesi mesleki faaliyetlerde uyum sürecini hızlandırmıştır. | 186 | 3.52        | 1.26        | Katılıyorum        |
| C10             | Bu uygulamalar sayesinde veri giriş süreçlerinde zaman tasarrufu sağlanmaktadır.                    | 186 | 3.50        | 1.32        | Katılıyorum        |
| C13             | e-Fatura sisteminin otomasyonu, manuel hata oranlarını düşürmektedir.                               | 186 | 3.50        | 1.30        | Katılıyorum        |
| C3              | e-Dönüşüm uygulamaları, geleneksel muhasebe yöntemlerinin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.     | 186 | 3.21        | 1.30        | Kararsızım         |
| C6              | Maliye Bakanlığı'nın e-Dönüşüm uygulamaları mesleğin itibarını artırmaktadır.                       | 186 | 3.06        | 1.39        | Kararsızım         |
| C23             | Meslek odaları tarafından sunulan e-Dönüşüm eğitimleri yeterli düzeydedir.                          | 186 | 3.06        | 1.36        | Kararsızım         |
| C18             | e-Dönüşüm uygulamaları ile ilgili eğitim ve destek hizmetlerine erişim kolaydır.                    | 186 | 2.79        | 1.21        | Kararsızım         |
| C4              | e-Dönüşüm uygulamaları sektörde rekabeti artırmaktadır.                                             | 186 | 2.71        | 1.24        | Kararsızım         |
| C9              | e-Dönüşüm uygulamaları iş yükümü azaltmaktadır.                                                     | 186 | 2.71        | 1.39        | Kararsızım         |
| C17             | Maliye Bakanlığı'nın bu alandaki eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yeterlidir.                   | 186 | 2.56        | 1.37        | Katılmıyorum       |
| C25             | e-Dönüşüm uygulamaları, muhasebe hizmetlerinin maliyetini düşürmüştür.                              | 186 | 2,44        | 1,34        | Katılmıyorum       |
| <b>Ortalama</b> |                                                                                                     |     | <b>3,42</b> | <b>1,31</b> | <b>Katılıyorum</b> |

Tablo 5 incelendiğinde; tablonun genel ortalaması 3,42 olarak bulunmuştur ve bu değer "Katılıyorum" düzeyine denk gelmektedir. Meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı'nın e-Dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelerle katılım düzeyleri "Katılıyorum" yönde olduğunu göstermektedir.

Meslek mensupları, e-Dönüşüm uygulamalarının, mesleki faaliyetlerin modernleşmesine katkı sağladığına (3,90), vergi denetimleri açısından kolaylık sağladığına (3,89) ve muhasebe mesleğini daha dijital bir yapıya dönüştürdüğüne (3,82) yüksek oranda katılım sağladıklarını göstermektedir. Ayrıca, e-Dönüşüm uygulamalarını etkin kullanabilmek için mesleki eğitim ihtiyacının arttığı (3,77), mesleki yeterlilik gereksinimlerini artırdığı (3,74) ve mesleki bilgi ve becerilerin sürekli güncel kalmasını gerektirdiği (3,73) ifadelerine de katılıyorum yönde katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Meslek mensupları, e-Dönüşüm uygulamalarının geleneksel muhasebe yöntemlerinin yetersiz olduğunu ortaya koyduğu (3,21), Maliye Bakanlığı'nın e-Dönüşüm uygulamalarının mesleğin itibarını artırdığı (3,06), meslek odaları tarafından sunulan e-Dönüşüm eğitimlerinin yeterli düzeyde olduğu (3,06), e-Dönüşüm uygulamaları ile ilgili eğitim ve destek hizmetlerine erişimin kolay olduğu (2,79), e-Dönüşüm uygulamalarının sektörde rekabeti artırdığı (2,71) ve iş yükünü azalttığı (2,71) ifadelerine katılım düzeyleri kararsızım yönde olmuştur. Ayrıca, meslek mensupları, Maliye Bakanlığı'nın bu alandaki eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin yeterli olduğu (2,56) ve e-Dönüşüm uygulamalarının muhasebe hizmetlerinin maliyetini düşürdüğü (2,44) yöndeki ifadelerle ise katılmıyorum yönde katılım göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarının faydalarına inanmakta ve bu uygulamaların mesleki gelişimlerine katkı sağladığını düşünmektedirler. Ancak, eğitim, destek hizmetleri ve maliyet konularında bazı endişeleri

bulunmaktadır. Maliye Bakanlığı'nın bu endişeleri dikkate alarak eğitim ve destek hizmetlerini iyileştirmesi, uygulamaların daha etkin bir şekilde benimsenmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

### 3.4. Keşfedici Faktör Analizleri

Araştırmanın bu aşamasında, Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik literatürde yer alan çalışmalardan derlenmiş ifadelerin aynı yapıyı ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelere faktör analizin yapılabilmesi için öncelikle varsayımların test edilmesi gerekmektedir. Bunun için Bartlett küresellik testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

**Tablo 6.** Bartlett Küresellik ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi

| Bartlett Küresellik Testi      |       |          |       |
|--------------------------------|-------|----------|-------|
| $\chi^2$                       | df    | p        |       |
| 3714                           | 190   | 0.001    |       |
| Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi |       |          |       |
| İfadeler                       | MSA   | İfadeler | MSA   |
| Overall                        | 0,891 | C16      | 0,926 |
| C2                             | 0,909 | C17      | 0,561 |
| C5                             | 0,915 | C18      | 0,787 |
| C6                             | 0,879 | C19      | 0,876 |
| C7                             | 0,931 | C20      | 0,861 |
| C8                             | 0,892 | C21      | 0,854 |
| C9                             | 0,925 | C22      | 0,872 |
| C10                            | 0,905 | C24      | 0,886 |
| C11                            | 0,910 | C25      | 0,731 |
| C13                            | 0,910 | C27      | 0,970 |
| C14                            | 0,934 |          |       |

Tablo 6'daki sonuçlar incelendiğinde, Bartlett küresellik testinin istatistiksel açıdan ( $X^2_{190} = 3714; p = 0,001 < 0,05$ ) anlamlı oldu görülmektedir. Bununla birlikte tüm maddeler için MSA değerlerinin 0,561 ile 0,970 arasında değiştiği ve ölçeğin tamamı için bu değerlerin 0.891 olduğu görülmektedir. Elde edilen değerlerin sosyal bilimler literatüründe kabul edilen ölçütler çerçevesinde oldukça iyi düzeyde olduğu ve bu doğrultuda veri setinin keşfedici faktör analizine uygunluk gösterdiği belirtilmektedir (Yıldırım ve Arslan, 2024; Karagöz, 2016). Varsayımların sağlandığı belirlendikten sonra yapılan faktör analiz sonucu varyans açıklama oranı toplam %68,05 olan 3 önemli faktör elde edilmiştir. İfadelerin faktörler üzerindeki yükleri Tablo 7'de verilmiştir

**Tablo 7.** Faktör Yükleri

| Faktör Yükleri |       |   |   |
|----------------|-------|---|---|
| İfadeler       | 1     | 2 | 3 |
| C2             | 0.636 |   |   |
| C6             | 0.661 |   |   |
| C7             | 0.739 |   |   |
| C8             | 0.822 |   |   |
| C9             | 0.758 |   |   |

|     |       |       |       |
|-----|-------|-------|-------|
| C10 | 0.920 |       |       |
| C11 | 0.943 |       |       |
| C13 | 0.710 |       |       |
| C14 | 0.577 |       |       |
| C19 | 0.518 |       |       |
| C21 | 0.507 |       |       |
| C27 | 0.821 |       |       |
| C5  |       | 0.535 |       |
| C16 |       | 0.786 |       |
| C20 |       | 0.888 |       |
| C22 |       | 0.677 |       |
| C24 |       | 0.585 |       |
| C17 |       |       | 0.638 |
| C18 |       |       | 0.844 |
| C25 |       |       | 0.593 |

Tablo 7 incelendiğinde Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelerin 3 faktörde toplandığı ve faktörlerin yükleri verilmiştir. Faktörlere ilişkin ifadeler sırayla şu şekildedir.

**1. Faktör: Verimlilik ve Profesyonelleşme;**

**C2:** Bu uygulamalar, vergi süreçlerinin şeffaflığını artırmaktadır.

**C6:** Maliye Bakanlığı'nın e-Dönüşüm uygulamaları mesleğin itibarını artırmaktadır.

**C7:** Bu uygulamalar muhasebe meslek mensuplarının teknolojik becerilerini geliştirmektedir.

**C8:** e-Dönüşüm uygulamalarının zorunlu hale gelmesi mesleki faaliyetlerde uyum sürecini hızlandırmıştır.

**C9:** e-Dönüşüm uygulamaları iş yükünü azaltmaktadır.

**C10:** Bu uygulamalar sayesinde veri giriş süreçlerinde zaman tasarrufu sağlanmaktadır.

**C11:** e-Fatura ve e-Defter uygulamaları iş takibini kolaylaştırmaktadır.

**C13:** e-Fatura sisteminin otomasyonu, manuel hata oranlarını düşürmektedir.

**C14:** e-Defter düzenlemeleri, finansal raporlamayı kolaylaştırmıştır.

**C19:** e-Dönüşüm uygulamalarının kapsamının genişletilmesi meslek açısından olumlu olacaktır.

**C21:** e-Dönüşüm uygulamalarının devam etmesi, muhasebe meslek mensuplarının daha stratejik roller üstlenmesine olanak sağlayacaktır.

**C27:** Vergi mükellefleriyle ilişkilerde e-Dönüşüm uygulamaları daha profesyonel bir ortam sunmaktadır.

1. faktördeki ifadeler, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe mesleği üzerindeki olumlu etkileriyle birlikte, operasyonel işlem süreci, vergi süreçlerindeki şeffaflık, mesleğin güvenilirliği ve saygınlığına ilişkin ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadeler, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe süreçlerine getirdiği verimlilik artışı, zaman tasarrufu, hata oranlarında düşüş ve iş takibinin kolaylaşması gibi somut faydaları vurgulamaktadır. Aynı zamanda, bu uygulamaların mesleğin itibarını artırdığı ve vergi mükellefleriyle ilişkilerde daha profesyonel bir ortam sağladığı ifade edilebilir.

## 2. Faktör: Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı;

**C5:** e-Dönüşüm uygulamaları (e-Fatura, e-Defter, e-Arşiv vb.) mesleki faaliyetlerin modernleşmesine katkı sağlamaktadır.

**C16:** e-Dönüşüm uygulamalarını etkin kullanabilmek için mesleki eğitim ihtiyacı artmıştır.

**C20:** Gelecekte bu uygulamalar manuel muhasebe işlerinin tamamen ortadan kalkmasına yol açacaktır.

**C22:** e-Dönüşüm uygulamaları mesleki yeterlilik gereksinimlerini artırmıştır.

**C24:** e-Dönüşüm, mesleki bilgi ve becerilerinin sürekli güncel kalmasını gerektirmektedir.

2. faktördeki ifadeler, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe mesleğini modernleştirmesine yaptığı katkının yanı sıra, bu uygulamaları etkin bir şekilde kullanabilmek için artan mesleki eğitim ihtiyacını ve sürekli bilgi güncelleme zorunluluğunu vurgulamaktadır. Mesleki yeterlilik gereksinimlerinin artması ve manuel işlerin azalacağı beklentisi, meslek mensuplarının yeni beceriler edinmelerini ve kendilerini sürekli geliştirme ihtiyaçlarını vurgulamaktadır.

## 3. Faktör: Destek ve Maliyet Algısı;

**C17:** Maliye Bakanlığı'nın bu alandaki eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yeterlidir.

**C18:** e-Dönüşüm uygulamaları ile ilgili eğitim ve destek hizmetlerine erişim kolaydır.

**C25:** e-Dönüşüm uygulamaları, muhasebe hizmetlerinin maliyetini düşürmüştür.

3. faktördeki ifadeler, e-dönüşüm uygulamalarıyla ilgili eğitim ve destek hizmetlerinin yeterliliği ve erişilebilirliği konusundaki algıyı, aynı zamanda bu uygulamaların muhasebe hizmetlerinin maliyetine olan etkisini içermektedir. Bu ifadeler, diğer iki faktöre göre daha çok algısal ve ekonomik boyutları ele almaktadır. Faktör analizi için elde edilen diğer sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

**Tablo 8.** Açıklanan Varyans ve Model Uyumu Sonuçları

| Açıklanan Varyans Miktarı |       |                                   |       |                   |            |                |       |
|---------------------------|-------|-----------------------------------|-------|-------------------|------------|----------------|-------|
| Faktör                    |       | Yük değerlerinin Kareleri Toplamı |       | Varyansın Yüzdesi |            | Toplam Yüzdesi |       |
| 1                         |       | 7,83                              |       | 39,14             |            | 39,14          |       |
| 2                         |       | 4,02                              |       | 20,08             |            | 59,22          |       |
| 3                         |       | 1,77                              |       | 8,83              |            | 68,05          |       |
| Model Uyumu               |       |                                   |       |                   |            |                |       |
| RMSEA 90% CI              |       |                                   |       |                   | Model Test |                |       |
| RMSEA                     | Lower | Upper                             | TLI   | BIC               | $\chi^2$   | df             | p     |
| 0.147                     | 0.137 | 0.159                             | 0.780 | -26,0             | 669        | 133            | 0.001 |

Tablo 8 incelendiğinde, 3 faktörlü olmasına karar verilen ölçeğin açıklanan varyansının %68,05 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca elde edilen üç faktörlü modelin verilerle RMSEA, TLI ve BIC değerleri, modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu desteklemektedir (Navarro ve Foxcroft, 2019; Yıldırım, 2023). Ki-Kare testinin de anlamlı olması modelin geçerli olduğunu göstermektedir.

## 3.5. Anlamlılık Analizleri

Araştırmanın bu aşamasında, öncelikle demografik değişkenler ve Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadeler için tanımlayıcı istatistikler ve normallik varsayımı test edilmiştir. Elde edilen test sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

**Tablo 9.** Tanımlayıcı İstatistikler ve Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

|         |     |       |        | Skewness |       | Kurtosis |       | Shapiro-Wilk |       |
|---------|-----|-------|--------|----------|-------|----------|-------|--------------|-------|
|         | N   | Mean  | SD     | Skewness | SE    | Kurtosis | SE    | W            | p     |
| A1      | 186 | 3.29  | 0.889  | 0.233    | 0.178 | -0.659   | 0.355 | 0.872        | 0.001 |
| A2      | 186 | 1.74  | 0.439  | -1.115   | 0.178 | -0.766   | 0.355 | 0.545        | 0.001 |
| A3      | 186 | 1.37  | 0.484  | 0.539    | 0.178 | -1.729   | 0.355 | 0.612        | 0.001 |
| A4      | 186 | 3.10  | 1.03   | -0.916   | 0.178 | -0.341   | 0.355 | 0.779        | 0.001 |
| Faktör1 | 186 | 41.60 | 12.824 | -0.692   | 0.178 | -0.171   | 0.355 | 0.929        | 0.001 |
| Faktör2 | 186 | 18.84 | 5.618  | -1.156   | 0.178 | 0.512    | 0.355 | 0.851        | 0.001 |
| Faktör3 | 186 | 7.79  | 3.187  | 0.531    | 0.178 | -0.335   | 0.355 | 0.945        | 0.001 |

Tablo 9’daki “Shapiro-Wilk” testi p değerleri incelendiğinde normallik varsayımını sağlamadığı fakat çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu aralıkta olması verilerin normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanabildiği için araştırmanın amaçları doğrultusunda Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarına yönelik ifadelerin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı parametrik testlerle karşılaştırmalar yapılarak incelenmiş ve “ $H_0$ : Gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi, ikili gruplar için bağımsız örnek t-testi ve ikiden fazla gruplar için Tek Yönlü (ANOVA) F testi kullanılarak test edilmiştir. F testinde anlamlı çıkan grupların karşılaştırılması için Post Hoc (Tukey) testi kullanılmıştır.

### 3.5.1. Meslek Mensuplarının Cinsiyet Değişkenine Göre Faktörlere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Bu bölümünde meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamaları ölçek faktörlerine katılım düzeylerinin cinsiyet değişkene göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik bağımsız örneklem t-testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

**Tablo 10.** Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

| Faktör                             | Cinsiyet | N   | Ortalama | t-istatistik değeri | Serbestlik derecesi | p     | Cohen's d Etki Değeri |
|------------------------------------|----------|-----|----------|---------------------|---------------------|-------|-----------------------|
| Faktör 3: Destek ve Maliyet Algısı | Kadın    | 48  | 8,88     | 2,787               | 184                 | 0,006 | 0,467                 |
|                                    | Erkek    | 138 | 7,41     |                     |                     |       |                       |

Tablo 10’daki test sonuçları incelendiğinde,  $p = 0,006 < 0.05$  olduğu için, cinsiyet grupları arasında Faktör 3’e katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre kadın ( $\bar{x} = 8,88$ ) meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarında sağlanan eğitim desteği ve uygulamaların maliyetleri olumlu yönde etkilediği algıya ilişkin erkek ( $\bar{x} = 7,41$ ) meslek mensuplarına göre daha olumlu katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde fark edilir bir etki büyüklüğü (**Cohen's d = 0.467**) olduğunu göstermektedir.

Diğer faktörler için meslek mensuplarının cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık söz konusu değildir (Cohen ve Holliday, 1996).

### 3.5.2. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumuna Göre Faktörlere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamaları ölçek faktörlerine katılım düzeylerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve testin sonucunda meslek mensuplarının eğitim seviyelerine göre (Verimlilik ve Profesyonelleşme, Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı ve Destek ve Maliyet Algısı) faktörleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarına yönelik tutum ve algılarında eğitim seviyesinin belirleyici olmadığını ve e-dönüşüm uygulamalarının eğitim seviyesinden bağımsız olarak yürütülebileceğine işaret etmektedir.

### 3.5.3. Meslek Mensuplarının Mesleki Deneyim Sürelerine Göre Faktörlere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamaları ölçek faktörlerine katılım düzeylerinin mesleki deneyim sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik tek yönlü (ANOVA) F testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

**Tablo 11.** Mesleki Deneyim Sürelerine Göre Tek Yönlü (ANOVA) F Testi Sonuçları

| İfadeler                                        | Mesleki Tecrübe Süresi                                                           | N  | Ortalama | SS    | F     | Sd1 | Sd2 | p            |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----|----------|-------|-------|-----|-----|--------------|
| <b>Faktör 1_</b> Verimlilik ve Profesyonelleşme | 0-5 yıl                                                                          | 24 | 42,38    | 12,26 | 3,86  | 3   | 182 | <b>0,013</b> |
|                                                 | 6-10 yıl                                                                         | 18 | 46,67    | 5,47  |       |     |     |              |
|                                                 | 11- 20 yıl                                                                       | 60 | 41,95    | 10,26 |       |     |     |              |
|                                                 | 21 yıl ve üzeri                                                                  | 84 | 40,04    | 15,35 |       |     |     |              |
| <b>Tukey</b>                                    | <b>6-10 yıl ile 21 yıl üzeri (p = 0.013)</b>                                     |    |          |       |       |     |     |              |
| <b>Faktör 3_</b> Destek ve Maliyet Algısı       | 0-5 yıl                                                                          | 24 | 11,00    | 3,61  | 15,98 | 3   | 182 | <b>0,001</b> |
|                                                 | 6-10 yıl                                                                         | 18 | 9,67     | 2,11  |       |     |     |              |
|                                                 | 11- 20 yıl                                                                       | 60 | 7,60     | 2,77  |       |     |     |              |
|                                                 | 21 yıl ve üzeri                                                                  | 84 | 6,61     | 2,73  |       |     |     |              |
| <b>Tukey</b>                                    | <b>6-10 yıl ile 11-20 yıl (p = 0.009); 6-10 yıl ile 21 yıl üzeri (p = 0.001)</b> |    |          |       |       |     |     |              |

Tablo 11’deki F testi sonuçları incelendiğinde, meslek mensuplarının mesleki deneyim sürelerine göre Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarının “Verimlilik ve Profesyonelleşme” düzeyleri ile destek ve maliyet algısına yönelik faktörlere katılım düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ( $p<0.05$ ) tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçları incelendiğinde;

- 6-10 yıl mesleki deneyime sahip meslek mensupları "Verimlilik ve Profesyonelleşme" algıları, 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının algılarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- 6-10 yıl mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının 11-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının "Destek ve Maliyet Algısı" algıları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mesleki deneyim süresi, hem "Verimlilik ve Profesyonelleşme" algıları hem de "Destek, Maliyet ve Algısı" üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Orta düzeyde mesleki deneyime sahip olan meslek mensuplarının (6-10 yıl), daha uzun deneyime sahip olanlara göre e-dönüşüm uygulamalarına daha olumlu yaklaştıkları ifade edilebilir.

### 3.5.4. Meslek Mensuplarının Yaş Dağılımlarına Göre Faktörlere Katılım Düzeylerinin Karşılaştırılması

Meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamaları ölçek faktörlerine katılım düzeylerinin meslek mensuplarının yaş dağılımlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik tek yönlü (ANOVA) F testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

**Tablo 12.** Yaş Dağılımlarına Göre Tek Yönlü (ANOVA) F Testi Sonuçları

| İfadeler                                         | Mesleki Tecrübe Süresi                                 | N  | Ortalama | SS    | F     | Sd1 | Sd2 | p     |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|----|----------|-------|-------|-----|-----|-------|
| Faktör 1_ Verimlilik ve Profesyonelleşme         | 26-35 yaş                                              | 36 | 46,50    | 10,53 | 4,06  | 3   | 182 | 0,008 |
|                                                  | 36-45 yaş                                              | 78 | 42,62    | 12,08 |       |     |     |       |
|                                                  | 46-55 yaş                                              | 54 | 37,56    | 14,33 |       |     |     |       |
|                                                  | 56 ve üzeri yaş                                        | 18 | 39,50    | 12,16 |       |     |     |       |
| Tukey                                            | 26-35 yaş ile 46-55 yaş (p = 0.005)                    |    |          |       |       |     |     |       |
| Faktör 2_ Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı | 26-35 yaş                                              | 36 | 20,42    | 3,98  | 2,87  | 3   | 182 | 0,038 |
|                                                  | 36-45 yaş                                              | 78 | 19,42    | 5,33  |       |     |     |       |
|                                                  | 46-55 yaş                                              | 54 | 17,50    | 6,15  |       |     |     |       |
|                                                  | 56 ve üzeri yaş                                        | 18 | 17,17    | 6,96  |       |     |     |       |
| Tukey                                            | 26-35 yaş ile 46-55 yaş (p = 0.038)                    |    |          |       |       |     |     |       |
| Faktör 3_ Destek ve Maliyet Algısı               | 26-35 yaş                                              | 36 | 10,75    | 3,02  | 20,29 | 3   | 182 | 0,001 |
|                                                  | 36-45 yaş                                              | 78 | 7,77     | 3,00  |       |     |     |       |
|                                                  | 46-55 yaş                                              | 54 | 6,44     | 2,43  |       |     |     |       |
|                                                  | 56 ve üzeri yaş                                        | 18 | 6,00     | 2,22  |       |     |     |       |
| Tukey                                            | 26-35 yaş ile diğer yaş gruplarının tamamı (p = 0.001) |    |          |       |       |     |     |       |

Tablo 12’deki F testi sonuçları incelendiğinde, meslek mensuplarının yaş dağılımlarına göre Maliye Bakanlığı e-dönüşüm uygulamalarının verimlilik ve profesyonelleşme düzeyleri, adaptasyon ve gelişim ihtiyacı ile destek ve maliyet algısına yönelik faktörlere katılım düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ( $p<0.05$ ) tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçları incelendiğinde yaş dağılımı, incelenen üç faktörün tamamı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

- "Verimlilik ve Profesyonelleşme" açısından, 26-35 yaş grubu, 46-55 yaş grubuna göre daha yüksek katılım göstermişlerdir.

- "Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı" açısından, 26-35 yaş grubu, 46-55 yaş grubuna göre daha fazla ihtiyaç hissetmektedirler.
- "Destek ve Maliyet Algısı" açısından, 26-35 yaş grubu, diğer tüm yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek algıya sahiptir. Bu sonuç, yaş ilerledikçe destek ve maliyete katkı algısının azaldığını göstermektedir.

### 3.6. Korelasyon Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu aşamasında, e-dönüşüm uygulamalarına yönelik boyutlar ile meslek mensuplarının iş yaşamı ve mesleki faaliyetlere ilişkin algıları arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir. Bu doğrultuda değişkenler arasındaki doğrusal ilişkileri incelemek üzere korelasyon analizi gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir. Tablo 13'teki bulgular, incelenen demografik değişkenlerden mesleki deneyim süresi ve meslek mensuplarının yaş dağılımlarının, faktörler üzerinde önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir.

**Tablo 13.** Korelasyon Analizi Test Sonuçları

| Faktörler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Mesleki Deneyim Süresi |       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | r                      | p     |
| <b>Faktör 2_</b> Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | -0.163                 | 0.027 |
| Mesleki deneyim süresi ile e-dönüşüm uygulamalarına yönelik adaptasyon ve gelişim süreci arasında negatif anlamlı bir ilişki ( $r = -0.163$ , $p = 0.027$ ) söz konusudur. Bu, durum meslek mensuplarının deneyim süresi ile gelişim ihtiyacı arasında ters orantılı olduğunu göstermektedir. Muhasebe mesleğinde belirli bir deneyime ulaşmış meslek mensupları, e-dönüşüm uygulamalarına yönelik kendilerini geliştirme ihtiyacı hissetmediklerini göstermektedir. |                        |       |
| <b>Faktör 3_</b> Destek ve Maliyet Algısı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | r                      | p     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | -0.473                 | 0.001 |
| Mesleki deneyim süresi ile e-dönüşüm uygulamalarına yönelik sağlanan destek ve maliyet algısı arasında negatif anlamlı bir ilişki ( $r = -0.473$ , $p = 0.001$ ) söz konusudur. Bu, durum meslek mensuplarının deneyim süresi ile sağlanan destek ve maliyete katkısı arasında ters orantılı olduğunu göstermektedir. Deneyim süresi arttıkça meslek mensupları bu destek ve maliyete katkı beklentilerinin azaldığı söylenebilir.                                   |                        |       |
| Faktörler                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Yaş Dağılımları        |       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | r                      | p     |
| <b>Faktör 1_</b> Verimlilik ve Profesyonelleşme                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | -0.223                 | 0.002 |
| Meslek mensuplarının yaş dağılımları ile e-dönüşüm uygulamalarında verimlilik ve profesyonelleşme süreci arasında negatif anlamlı bir ilişki ( $r = -0.223$ , $p = 0.002$ ) söz konusudur. Bu, durum meslek mensuplarının yaşları ile e-dönüşüm uygulamalarının verimliliği arasında ters orantının olduğunu ve e-dönüşüm uygulamaların ileri yaştaki meslek mensupları için verimlilik artışına olumlu katkı sağlamadığını göstermektedir.                          |                        |       |
| <b>Faktör 2_</b> Mesleki Adaptasyon ve Gelişim İhtiyacı                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | r                      | p     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | -0.205                 | 0.005 |
| Meslek mensuplarının yaş dağılımları ile e-dönüşüm uygulamalarında mesleki adaptasyon ve gelişim süreci arasında negatif anlamlı bir ilişki ( $r = -0.205$ , $p = 0.005$ ) söz konusudur. Bu, durum meslek mensuplarının yaşları ile e-dönüşüm uygulamalarına adaptasyon sağlama ve bu konudan kendilerinin geliştirme ihtiyacı hissetmediklerini göstermektedir.                                                                                                    |                        |       |

| Faktör 3_ Destek ve Maliyet Algısı | r      | p     |
|------------------------------------|--------|-------|
|                                    | -0.465 | 0.001 |

Meslek mensuplarının yaş dağılımları ile e-dönüşüm uygulamalarında destek ve maliyet algısı süreci arasında negatif anlamlı bir ilişki ( $r = -0.465$ ,  $p = 0.001$ ) söz konusudur. Bu, durum meslek mensuplarının yaşları ile e-dönüşüm uygulamalarının işlerine sağladığı destek ve maliyetlere olumlu katkı sağladığına yönelik algı azalmaktadır.

#### 4. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın temel amacı, e-dönüşüm sürecinin Sivas'taki muhasebe meslek mensuplarının iş yükü, verimlilik ve profesyonel gelişimleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemek olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, e-dönüşümün muhasebe mesleği üzerindeki çok yönlü etkilerini ortaya koymakta ve literatürdeki çalışmaları destekler nitelikte önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Araştırmanın ilk temel bulgusu, e-dönüşüm uygulamalarının muhasebe meslek mensuplarının iş yükü üzerinde karmaşık bir etkiye sahip olduğudur. Bulgular, bazı e-dönüşüm uygulamalarının (örneğin, elektronik beyanname, e-fatura) rutin ve tekrarlayan işlemleri otomatikleştirerek genel iş yükünü azalttığı yönünde algılar olduğunu göstermektedir. Bu durum, zaman ve kaynak tasarrufu sağlayarak meslek mensuplarının daha stratejik ve katma değerli faaliyetlere odaklanmasına olanak tanımaktadır. Ancak, e-dönüşüm sürecinin beraberinde getirdiği yeni sistemlere adaptasyon zorlukları, teknik sorunlar ve sürekli değişen mevzuat, başlangıç aşamasında ve süreç içerisinde ek bir iş yükünü beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir. Bu durum, özellikle teknolojiye daha az aşina olan veya yeterli eğitim ve desteğe erişimi kısıtlı olan meslek mensupları için daha belirgin olmaktadır. Bu bağlamda, e-dönüşümün uzun vadede iş yükünü azaltma potansiyeline sahip olmakla birlikte, geçiş sürecinin iyi yönetilmesi ve meslek mensuplarına gerekli desteklerin sağlanması kritik önem taşımaktadır.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, e-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarının verimlilikleri üzerindeki olumlu etkisine işaret etmektedir. Elektronik ortamda veri alışverişi, belge yönetimi ve raporlama süreçlerinin hızlanması, hataların azalması ve bilgiye daha kolay erişim imkânı, meslek mensuplarının işlerini daha etkin ve verimli bir şekilde yapmalarına katkı sağlaması olarak ifade edilebilir. Özellikle zaman alıcı manuel süreçlerin ortadan kalkması, meslek mensuplarının müşteri odaklı hizmetlere ve danışmanlık faaliyetlerine daha fazla zaman ayırabilmesine olanak tanıyabilir. Bu durum, muhasebe mesleğinin sadece kayıt tutma işlevinden öte, işletmeler için stratejik bir ortak olma rolünü güçlendirebileceği ifade edilebilir. Ancak, verimlilik artışının tam potansiyeline ulaşabilmesi için, meslek mensuplarının e-dönüşüm araçlarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri ve süreçlere tam olarak entegre edebilmeleri gerekmektedir. Bu da sürekli eğitim ve geliştirme faaliyetlerinin önemini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçları, e-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarının profesyonel gelişimleri üzerinde de önemli etkileri olduğunu göstermektedir. E-dönüşüm süreci, meslek mensuplarının bilgi teknolojileri, elektronik uygulamalar ve değişen mevzuat hakkında sürekli olarak kendilerini güncellemelerini ve yeni beceriler kazanmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu

durum, meslek mensuplarının mesleki bilgi ve yetkinliklerini artırmalarına, dolayısıyla profesyonel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Ancak, bu gelişim sürecinin başarılı olabilmesi için meslek örgütleri, kamu kurumları ve yazılım sağlayıcılar tarafından yeterli ve erişilebilir eğitim imkanlarının sunulması, meslek mensuplarının motivasyonunun yüksek tutulması ve değişime adaptasyon süreçlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, özellikle yaşça daha büyük veya teknolojiye uzak olan meslek mensupları için bu süreç bir zorluk teşkil etmekte ve mesleki gelişimlerinin önünde bir engel oluşturabilmektedir.

Araştırmanın korelasyon analizi sonuçları, meslek mensuplarının yaş dağılımları ile e-dönüşüm uygulamalarına yönelik algıları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle, yaş arttıkça e-dönüşüm uygulamalarına adaptasyon sağlama ve bu konuda kendilerini geliştirme ihtiyacı hissetme düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Benzer şekilde, yaşlı meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarının işlerine sağladığı destek ve maliyetlere yönelik olumlu algılarının da daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, teknolojiye adaptasyonun yaşla birlikte zorlaşabileceği ve farklı yaş gruplarındaki meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine farklı şekillerde yaklaştığına işaret etmektedir. Bu durum, e-dönüşüm politikaları ve eğitim programları tasarlanırken farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarının dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. Genç meslek mensuplarının teknolojiye daha yatkın olmaları, e-dönüşümün getirdiği yeniliklere daha hızlı uyum sağlamalarını sağlayabilirken, deneyimli meslek mensuplarının bilgi birikimi ve tecrübeleri, e-dönüşüm süreçlerinin daha etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayabilir. Bu nedenle, farklı yaş grupları arasındaki bilgi ve deneyim paylaşımının teşvik edilmesi, e-dönüşüm sürecinin başarısı için önemli olabilir.

Bu araştırmanın Sivas özelinde gerçekleştirilmiş olması, bulguların genellenebilirliğini bir miktar sınırlayabilir. Ancak, Sivas'taki muhasebe meslek mensuplarının karşılaştığı sorunlar ve e-dönüşüm sürecine yönelik algıları, Türkiye genelindeki meslek mensuplarının deneyimleriyle benzerlikler gösterebilir. Bu nedenle, elde edilen bulgular, Türkiye'deki muhasebe mesleğinin e-dönüşüm sürecindeki genel eğilimleri hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırma bulguları ışığında, e-dönüşüm sürecinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki olumlu etkilerini maksimize etmek ve olası olumsuz etkilerini minimize etmek amacıyla aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

**Kapsamlı Eğitim ve Destek Programları:** Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm uygulamalarına etkin bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için, meslek örgütleri ve kamu kurumları tarafından sürekli ve erişilebilir eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, sadece teknik bilgi aktarımını değil, aynı zamanda değişime yönelik motivasyonu artırmayı ve karşılaşılabilecek sorunlara çözüm üretmeyi de kapsamalıdır. Özellikle yaşlı ve teknolojiye daha az aşina olan meslek mensupları için özel destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

**Kullanıcı Dostu Yazılım ve Sistemler:** E-dönüşüm uygulamalarının yaygınlaşması ve etkin kullanımı için, yazılım sağlayıcıların meslek mensuplarının ihtiyaçlarına uygun, kullanıcı dostu ve kolay anlaşılır sistemler geliştirmesi önemlidir. Ayrıca, teknik destek hizmetlerinin kalitesi artırılmalı ve sorunlara hızlı çözümler sunulmalıdır.

**Mevzuatın Sadeleştirilmesi ve İstikrarı:** E-dönüşüm sürecinde karşılaşılan en önemli zorluklardan biri olan sürekli değişen mevzuat, meslek mensupları için belirsizlik yaratmakta ve iş yükünü artırmaktadır. Bu nedenle, mevzuatın daha sade, anlaşılır ve istikrarlı hale getirilmesi, e-dönüşümün daha etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır.

**Meslek Örgütlerinin Rolünün Güçlendirilmesi:** Muhasebe meslek örgütleri, e-dönüşüm sürecinde meslek mensuplarının haklarını savunmalı, onların ihtiyaçlarını kamu kurumlarına iletmeli ve eğitim faaliyetleri düzenleyerek mesleki gelişimlerine destek olmalıdır. Ayrıca, e-dönüşüm konusunda farkındalık yaratma ve bilgi paylaşımını teşvik etme gibi konularda da aktif rol oynamalıdır.

**Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Stratejiler:** E-dönüşüm politikaları ve eğitim programları tasarlanırken, farklı yaş gruplarındaki meslek mensuplarının farklı ihtiyaçları ve beklentileri dikkate alınmalıdır. Genç meslek mensuplarının teknolojik yetkinliklerinden yararlanılırken, deneyimli meslek mensuplarının tecrübeleri de e-dönüşüm süreçlerinin iyileştirilmesi için değerlendirilmelidir. Kuşaklar arası bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik eden platformlar oluşturulabilir.

**E-Dönüşümün Maliyet Etkilerinin Analizi ve Destek Mekanizmaları:** E-dönüşüm uygulamalarının meslek mensupları üzerindeki maliyet yükü dikkate alınmalı ve özellikle küçük ölçekli bürolar için maliyetleri düşürücü veya destekleyici mekanizmalar geliştirilmelidir.

## Kaynakça

- Awang, Y., Shuhidan, S. M., Taib, A., Rashid, N., & Hasan, M. S. (2022, October). Digitalization of accounting profession: An opportunity or a risk for future accountants? *Proceedings*, 82(1), 93. MDPI. <https://doi.org/10.3390/proceedings2022082093>
- Cohen L., Holliday M. (1996), *Practical Statistics for Studendets*, Sage Publications Inc.
- Çarıkçı, O. (2018). Kayıtlar ile defterlerin elektronik ortamda tutulmasının (Defter-Beyan Sistemi) mali müşavirler tarafından değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (55), 119–140.
- Çıtak, F., & Baskan, T. D. (2020). Muhasebedeki elektronik gelişmelerin muhasebe meslek etiğine etkisi: Kırıkkale ilindeki muhasebe meslek mensuplarının bakış açısı üzerine bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 249–270.
- Da Silva, A. F., Gonçalves, M. J. A., Oliveira, H. C., & Duarte, J. P. (2023). Accountant's perceptions of the digital transformation. In *Digital technologies and transformation in business, industry and organizations: Volume 2* (pp. 211–233). Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-XXXXX>
- Gacar, A. (2019). Yapay zekâ ve yapay zekânın muhasebe mesleğine olan etkileri: Türkiye'ye yönelik fırsat ve tehditler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 389–394.
- George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (14th ed.). New York: Routledge.
- Gonçalves, M. J. A., da Silva, A. C. F., & Ferreira, C. G. (2022). The future of accounting: How will digital transformation impact the sector? *Informatics*, 9(1), 19. MDPI. <https://doi.org/10.3390/informatics9010019>

- Gökçen, G., & Özdemir, M. (2016). Türkiye’de muhasebe uygulamalarında e-defter ve e-fatura uygulaması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(46), 137–154.
- Gönen, S., & Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı e-dönüşüm sürecinin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesine ilişkin bir alan araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), 63–80.
- Hair, J.F., Hult, G.T.M., Ringle, C.M. and Sarstedt, M. (2017) *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. 2nd Edition, Sage Publications Inc., Thousand Oaks, CA.
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasioğlu, F., & Garip, O. (2019). E-muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: Karaman’da bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433–446.
- Keglević Kozjak, S. (2023). Digital trends in the accounting profession. In 7th International Scientific Conference on Recent Advances in Information Technology, Tourism, Economics, Management and Agriculture – ITEMA 2023 (pp. 89–97).
- Kibar Bilginli, N. (2011). Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP). *Dış Denetim*, Temmuz–Eylül, 173–182.
- Kulak, A. (2019). Muhasebe’de e-dönüşüm [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Navarro DJ and Foxcroft DR (2019). *Learning Statistics with Jamovi: a Tutorial for Psychology Students and Other Beginners*.
- Noronha, M. R., & Kulkarni, A. R. (2012). E-accounting in India. *Indian Journal of Accounting*, 42(2), 1–10.
- Tekin, H. (1987). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Mesa Yayınları, Ankara, s. 262.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulamalı Faktör Analizlerinin Kullanılması, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46 (Özel Sayı), s. 74-85.
- Yıldırım, M., & Arslan, E. (2024). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği: Ölçüm Değişmezliği, *EKEV Akademi Dergisi* (99), 274-288. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1464331>
- Yıldırım, M. (2023). Yapısal Eşitlik Modelinde Normallik İhlali: Bootstrap ML ve Bayesci İstatistik. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 132-145.